

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Denumire rezultat: „Analiza comparativă, la nivel european, privind instrumentele de monitorizare a absolvenților pe piața muncii”

**INSTRUMENTE DE MONITORIZARE
ȘI ANALIZA DATELOR EXISTENTE
ÎN 8 UNIVERSITĂȚI
REZUMAT**

Elaborată de către autor:

Expert de monitorizare

Adrian Miroiu

București, Aprilie 2017

Dezbaterile și preocupările actuale privind inserția profesională a absolvenților universităților provin din încercările de la începutul anilor 1990, în special din spațiul anglo-saxon, de clarificare a conceptului de *asigurare a calității* în contextul învățământului superior. Explorarea angajabilității absolvenților de învățământ superior este de asemenea un subiect al agendei politicilor publice în domeniul educației universitare încă din perioada anilor 1980, dar și o preocupare a cercetătorilor din variate subdomenii ale științelor sociale.

Inserția profesională a absolvenților de învățământ superior a devenit, treptat, în ultimele două decenii, o componentă fundamentală a sistemelor naționale de evaluare a calității universităților. Putem considera că angajabilitatea reprezintă una dintre cele mai bune operaționalizări ale conceptului de calitate ca transformare. În acest sens, o dimensiune importantă a evaluării calității este cea prin intermediul căreia putem cuantifica schimbarea competențelor pe care o persoană le deține, măsurate în momentul intrării în sistemul educațional (sau un anumit nivel al acestuia) și ulterior în momentul ieșirii (de regulă prin absolvire) din cadrul sistemului.

Există două nivele în jurul cărora putem structura o analiza a cadrului metodologic și a instrumentelor specifice studierii inserției profesionale a absolvenților. Un prim nivel este cel general, al politicilor publice în domeniul educației universitare realizate de autoritățile naționale, cu accent pe asigurarea calității. Al doilea nivel este mai particularizat, la nivelul universităților însele.

Având în vedere cadrul general al politicilor publice din România, prezentul studiu și-a propus să analizeze metodele, instrumentele și practicile existente în cadrul a opt universități din România: Universitatea "1 Decembrie 1918" din Alba Iulia; Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca; Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca; Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca; Universitatea de Medicină și Farmacie "Iuliu Hațieganu" din Cluj-Napoca; Academia de Muzică "Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca; Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca; Universitatea din Oradea. Studiul nu vizează angajarea efectivă a absolvenților, ci doar instrumentele, metodele utilizate de universități pentru a măsura, monitoriza și evalua angajabilitatea absolvenților lor.

Metodologia analizei instrumentelor pentru sprijinirea și monitorizarea inserției profesionale a absolvenților din cele opt universități s-a bazat pe faptul că acestea oferă o largă varietate de programe de studii la nivel de licență, masterat și doctorat. Una dintre cele mai mari provocări pe care le întâlnește orice încercare de a evalua modul în care absolvenții de studii superioare se insereză pe piața muncii este aceea de a identifica domeniile studiilor urmate și de a corela domeniul

de studii cu competențele obținute în urma absolvirii. O dificultate suplimentară provine din faptul că adesea este anevoios, uneori chiar imposibil, să realizăm o corespondență clară între un anumit domeniu de studii și un anumit domeniu de activitate economică. Ne confruntăm aici cu două seturi de probleme radical diferite, însă cu efecte serioase asupra construirii mecanismelor și instrumentelor de monitorizare a inserției profesionale a absolvenților.

Am optat pentru o clasificare mai generală, precum cea folosită de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) în vederea alocării resurselor financiare publice către universități. CNFIS a clasificat programele de studii universitare în așa-numitele domenii fundamentale (de finanțare).

Datele empirice disponibile public cu privire la cele opt universități sunt prezentate în prima parte a studiului. Ele au fost grupate după cum urmează: informații generale cu privire la viziunea și misiunea universității; structura administrativă și domeniile în care universitatea gestionează programe de studii pentru cele trei nivele (licență, master și doctorat); numărul absolvenților pentru fiecare domeniu fundamental de studii (conform clasificării CNFIS); instrumentele utilizate la nivelul universității pentru sprijinirea absolvenților și monitorizarea inserției acestora pe piața muncii; rezultatele obținute prin aplicarea instrumentelor. În vederea sintetizării acestor informații au fost utilizate mai multe surse primare de date: date statistice la nivel național disponibile public la Institutul Național de Statistică; informații și documente oficiale publicate de universități pe paginile lor de internet; informații și date statistice pe care universitățile le-au înscris în rapoartele lor de auto-evaluare la cea mai recentă evaluare instituțională din partea ARACIS.

În cea de-a doua parte a studiului este prezentată o sinteză a principalelor informații obținute prin realizarea studiului de caz. Sunt realizate a descriere a elementelor comune ale instrumentelor de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii, precum și o corelare a informațiilor prezentate cu rezultatele altor proiecte derulate la nivel național în trecut care au vizat aceleași aspecte. Obiectivul final al acestui demers a constat atât în identificarea instrumentelor comune utilizate de universități în vederea monitorizării și sprijinirii inserției profesionale a absolvenților, cât și în identificarea celor mai bune practici în acest domeniu în vederea realizării unor recomandări generale privind îndeplinirea cu succes a unor astfel de activități.

Studiul ține de asemenea seamă de două aspecte: pe de o parte, de existența unor proiecte și politici la nivel de sistem, promovate de Ministerul Educației în primul rând prin intermediul Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI); pe de altă parte, de datele macro-economice înregistrate la nivel regional. Acestea descriu o piață a forței de muncă aflată într-o expansiune lentă, dar stabilă. Creșterea ratei de

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

ocupare, corelată cu scăderea ratei șomajului, indică o dezvoltare continuă a ofertei de forță de muncă, dar și o capacitate sporită a sistemului educațional de a asigura pregătirea unor absolvenți capabili să își găsească ocupații relevante.

În continuare vom prezenta câteva dintre concluziile analizei comparative. O primă observație este aceea ca toate cele opt universități au cel puțin o structură administrativă al cărei obiective sunt de a gestiona culegerea și analiza informațiilor cu privire la absolvenți, precum și de a oferi consiliere cu privire la alegerea unei cariere sau a unui loc de muncă. Existența centrelor pentru consilierea studenților și orientarea acestora în carieră nu este surprinzătoare dacă avem în vedere faptul că atât Legea Educației Naționale cât și Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior conțin reglementări clare care solicită universităților organizarea unor astfel de structuri. Organizarea acestor centre de consiliere este diferită, variind de la structuri complexe, în cadrul cărora activează atât persoane cu funcții universitare în cadrul structurilor academice ale universității cât și studenți voluntari, la birouri de consiliere în cadrul cărora activează cel mult două persoane cu pregătire în domeniul psihologiei.

În ceea ce privește structura centrelor de orientare și consiliere profesională, e de notat că, în cazurile analizate, organizarea propriu-zisă nu este influențată de dimensiunea universității și nici de profilul acesteia. Atât universitățile comprehensive, care oferă programe de studii în mai multe domenii, cât și cele specializate, care oferă programe de studii într-un singur domeniu au structuri organizaționale complexe, care conțin mai multe departamente specializate. Nu este lipsit de importanță faptul că organizarea unor structuri în cadrul acestor centre a constituit rezultatul unor proiecte finanțate din fonduri europene nerambursabile.

Instrumentele utilizate de centrele de consiliere profesională ale universităților pentru a facilita inserția profesională a absolvenților nu sunt foarte diferite. Aproape toate universitățile colectează date despre absolvenți prin intermediul unui chestionar propriu, aplicat în momentul ridicării diplomei de absolvire. Unele universități folosesc și chestionare on-line, pentru a căror completare este necesară deținerea unei parole de înscriere, pentru a putea controla accesul și a asigura completarea acestora de către persoanele vizate. De cele mai multe ori satele colectate sau o analiză sumară acestora nu sunt însă disponibile public. Cele existente provin de la promoții disparate și de la momente de timp diferite și nu permit o analiză longitudinală a angajabilității absolvenților, ci doar descrierea situației acestora la un anumit moment dat.

Unele universități utilizează chestionare complexe, în care îmbină datele factuale, legate de angajarea absolvenților cu informațiile privind percepțiile absolvenților despre satisfacția față de

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

programele de studii absolvite sau strategiile individuale pentru identificarea și ocuparea unui loc de muncă. Alte universități utilizează chestionare mai restrânse ca număr de întrebări care vizează doar obținerea unor informații factuale legate de angajarea absolvenților după momentul absolvirii.

Alte tipuri de instrumente prin care universitățile sprijină inserția profesională a absolvenților sunt organizarea periodică a unor întâlniri cu angajatori regionali, din diferite domenii economice de activitate sau, mai rar, organizarea unor târguri pentru prezentarea ofertei de muncă.

În ceea ce privește organizațiile de alumni, activitatea acestora este destul de puțin documentată, astfel încât ne este dificil să extragem concluzii relevante. Majoritatea universităților declară că susțin formal organizarea absolvenților și activitatea acestor organizații, însă singurele informații disponibile fac referire la unele întâlniri sporadice între studenți și absolvenți, ale căror rezultate asupra angajabilității viitorilor absolvenți sunt neclare. Cert este faptul că în acele cazuri în care organizațiile de absolvenți există formal, sub forma unor persoane juridice de tip non-profit, tipul activităților și numărul acestora este semnificativ mai mare. Prin diversitatea activităților pe care o astfel de organizație le poate susține ea reușește să se apropie de o abordare mai complexă a conceptului de angajabilitate.

Preocupările universităților pentru realizarea angajabilității studenților sunt, așadar, mai degrabă restrânse la sensul îngust al conceptului. Angajabilitatea este de multe ori tratată doar ca inserție profesională a unei persoane care absolvă un program de studii. În cadrul universităților există însă și încercări de a extinde eforturile de dezvoltare a unei abordări complexe cu privire la angajabilitate. Câteva universități au dezvoltat analize prospective privind evoluția pieței forței de muncă. Dezvoltarea unei anumite flexibilități, sau a unor anumite tipuri de competențe la nivel individual, prin intermediul conținutului programelor de studii este de asemenea un obiectiv care poate fi asumat cu succes de universități. În plus, informațiile colectate privind percepția subiectivă a absolvenților cu privire la conținutul programelor de studii și a relevanței și utilității acestora la momentul angajării, pot conduce la recomandări sau încercări de modificare a programelor de studii existente.

Întrucât universitatea este principala responsabilă de angajarea absolvenților, resursele de care aceasta dispune sunt prioritar îndreptate spre activități care mai degrabă pot fi definite drept plasare a forței de muncă. Instrumentele utilizate de universități pentru sprijinirea inserției profesionale a absolvenților sunt, din această perspectivă, adecvate scopului. Dar, desigur, este foarte importantă corelarea acestor eforturi cu cele de la nivel național. Un prim pas îl constituie, din perspectivă sistemică, valorificarea informațiilor existente la nivel național cu privire la angajabilitatea absolvenților precum și transparentizarea informațiilor și rezultatelor analizelor

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

efectuate de către fiecare universitate în parte. Diversitatea situațiilor existente la nivel local și regional poate reprezenta o excelentă sursă pentru dezvoltarea unor strategii și politici publice flexibile la nivel național, adaptabile conxtului fiecărei universități în parte.

Este important de subliniat că atât la nivelul sistemic, cât și la cel al universităților, consecvența și regularitatea reprezintă caracteristici fundamentale ale unor astfel de demersuri. Pe de o parte, fenomenul angajabilității variază mult în timp, fiind puternic influențat de variații sezoniere ale evoluției economiei. Pe de altă parte, cariera unei persoane poate avea manifestări diferite, de la caz la caz și de la un domeniu de activitate la altul. Angajarea în sine poate reprezenta un indicator, însă flexibilitatea ocupațională este cel puțin la fel de importantă. Probabilitatea ca o persoană care își pierde locul de muncă să își găsească rapid un altul reprezintă un alt tip de indicator cel puțin la fel de important. Colectarea datelor empirice cu privire la acest lucruri trebuie făcută la intervale de timp regulate, cu instrumente nealterate în timp pentru a asigura comparabilitatea datelor. În prezent, eforturile anterioare realizate în proiectele care au vizat urmărirea parcursului profesional al absolvenților reprezintă cu certitudine o fundație pe care pot fi așezate noi informații.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

